

**УМУМТАЪЛИМ МУАССАСАСИ РАЎБАРИ ИМИДЖИНИ  
РИВОЖЛАНТИРИШДА МАКТАБ ИМИДЖИНИ  
ШАКЛЛАНТИРИШНИНГ АЎАМИЯТИ**

*Юнусова Барно Мухамедумаровна*

*Ориентал университети магистранти*

Маълумки, сўнги йилларда таълим соҳасида юзага келган муаммо ва камчиликлар бу соҳада кўзлаган мақсадларимизни юзага чиқишида бир оз оқсоқланишга олиб келди. Мамлакатимиз раўбари ҳам халқ таълими тизимида юзага келган бир қатор муаммоларнинг мавжуд эканлигини таъкидлаб ўтдилар, хусусан, жойларда умумий ўрта ва мактабдан ташқари таълим соҳасида давлат сиёсатини амалга ошириш, умумтаълим муассасалари раўбарларини танлаш ва жой-жойига қўйиш масалаларини ҳал этиш, идоравий мансуб ташкилотларнинг мулкидан самарали фойдаланишда халқ таълими бошқарув органлари ролининг етарли даражада эмаслиги; умумтаълим муассасалари раўбарлари зиммасига уларга хос бўлмаган вазифалар ва функцияларни юклаш, муассаса директори ва унинг ўринбосарлари ўртасида ваколатларнинг аниқ тақсимланмаганлиги, улар фаолияти самарадорлигини баҳолашнинг аниқ мезонлари ва параметрлари мавжуд эмаслиги; умумий ўрта таълимнинг долзарб масалалари ва уларнинг натижаларини амалиётга татбиқ этиш бўйича чуқур илмий тадқиқотларнинг мавжуд эмаслиги, ўқув-тарбия жараёнини услубий таъминлаш масалаларида халқ таълими бўлимлари ва умумтаълим муассасалари ўртасида ўзаро ҳамкорлик даражасининг пастлиги; раўбарлар, ўқитувчилар ва умумтаълим муассасалари бошқа ходимларининг касбий фаолиятига асоссиз равишда аралашувдан ҳимоя қилиш механизмларининг самарасизлиги, назорат қилувчи ва бошқа давлат органлари томонидан мактабларни текшириш ҳаддан зиёд кўпайиб

кетганлиги<sup>1</sup> каби бир қатор муаммоларга ечим топиш айни вақтда долзарб вазифага айланди. Келтирилган бу каби муаммоларни бартараф этишда жамиятнинг бир қатор соҳаларининг ҳамкорликдаги фаолияти яхши натижа бериши шубҳасиз. Халқ таълимида амалга оширилаётган ислохотлар жараёнида жамиятда умумтаълим муассасаларининг роли ва мавқеини ошириш, улар орасида ўзаро соғлом рақобат ва ҳамкорлик муҳитини ривожлантириш мақсадида умумтаълим мактабининг имижини ривожлантириш юқорида келтирилган муаммоларга ечим бериш, замонавий мактабларни ташкил этиш орқали халқ таълимида юзага келган муаммоларга ечим топиш ва провард мақсадларни амалга оширишда муҳим омил бўлиб хизмат қилади.

Маълумки, сўнги йилларда замонавий мактаб қандай бўлиши керак, мактаб ички ва ташқи фаолият доираси орқали мактаб имижини, жамоатчилик билан алоқалар (PR) ўрнатиш тизимини самарали ташкил этиш масалалари янада муҳим аҳамият касб этмоқда. Бунга қуйидаги сабабларни ҳам келтириш мумкин:

- биринчидан, бу турли йўналиш ва кўриниш фаолиятидаги мактабларнинг ўзаро алоқаларини мустаҳкамлаш;

- иккинчидан, давлат ва нодавлат типдаги мактабларга ўқувчиларни жалб қилишдаги ўзига хосликларга эришиш;

- учинчидан, ўрганилишлар натижаси шуни кўрсатадики, таълим соҳасига кириб келаётган инновациялар ва соҳадаги ривожланиш кўринишлари ҳар доим ҳам ўқувчилар (талабгорлар) ва уларнинг ота-оналари учун тўлиқ тушунарли бўлмаётгани ҳам таълимда амалга оширилаётган ислохотлар натижавийлигига тегишлича таъсир кўрсатади.

Шундай экан, умумтаълим муассасаларининг имижини шакллантириш орқали қуйидаги масалаларга аниқлик киритилади:

- умумий ўрта таълим тизимидаги мураккаб демографик вазиятлар;

---

<sup>1</sup>Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 5 сентябрдаги “Халқ таълимини бошқариш тизимини такомиллаштириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги 5538-сон Фармони.

- ўқувчиларнинг ўзлигини англаши ва эртанги кунини тўғри режалаштиришдаги мураккабликлар;
- умумий ўрта таълим муассасаларига ижтимоий талаблар;
- мактаб ҳақидаги ғояларни шакллантириш юзасидан таълим ва бошқарув амалиёти талаблари;
- ушбу соҳада таълим муассасалари тажрибаси<sup>2</sup>.

Шу ўринда Ўзбекистонда “Замонавий мактаб” Давлат дастури ишлаб чиқиладигани қувонарли ҳолат. Унга кўра Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Лойиҳа бошқаруви миллий агентлиги, бошқа манфаатдор вазирлик ва идоралар билан биргаликда Ўзбекистон Республикасида 2030 йилга қадар умумий ўрта ва мактабдан ташқари таълимни тизимли, минтақавий ва мақсадли ривожлантиришнинг устувор йўналишларини, шунингдек, уни амалга ошириш бўйича “йўл харитасини” ўз ичига олган Халқ таълими тизимини ривожлантиришнинг узоқ муддатли концепцияси ишлаб чиқилиши; шунингдек, Қурилиш вазирлиги, Молия вазирлиги, Инвестициялар бўйича давлат қўмитаси билан биргаликда етакчи лойиҳа институтларини жалб қилган ҳолда, умумтаълим муассасаларини қуришнинг халқаро тажрибасини ўрганиши ва қуйидагиларни эътиборга олган ҳолда “Замонавий мактаб” лойиҳасини киритиши белгилаб берилган:

экологик жиҳатдан тоза материаллар ва энергиянинг муқобил манбаларидан фойдаланган ҳолда ишлаб чиқилган намунавий лойиҳалар асосида замонавий мактаблар қуриш;

мактабларни, шу жумладан, ўқув синфлари ичини янги қулай мебеллар, замонавий ўқув ва лаборатория ускуналари, дарсликлар ва ўқув-услубий материаллар, компьютер ва мультимедиа техникаси, видеокузатув тизимлари билан жиҳозлашқаби вазифаларни назарда тутади.<sup>3</sup>

---

<sup>2</sup>И.А. Хоменко. Имидж школы: механизмы и формирования и способы построения.

<sup>3</sup>Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 5 сентябрдаги “Халқ таълимини бошқариш тизимини такомиллаштириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги Фармони

Демак, замонавий мактабларни барпо этишнинг ҳуқуқий асоси яратилди. Замонавий мактаблар фаолиятини ривожлантиришда мактаб имижини шакллантириш ҳам муҳим масаладир. Мутахассислар мактаб имижини шакллантирувчи қуйидаги омилларни тавсия қилади:

- *мактаб менежерининг ижобий қиёфаси* – бу раҳбарининг шахсий физиологик хусусиятлари (характер, маданият, жозибадорлик), ижтимоий хусусиятлар (маълумоти, таржимаи холи, турмуш тарзи, мақоми, қадриятлари), раҳбарлик хусусиятлари (таълим тараққиёти стратегиясини, таълим технологиялари, умумтаълим мактаби фаолиятининг иқтисодий ва ҳуқуқий асосларини библиши, тарбиялилик);

- *сифатли таълим хизматлари* – ўқувчиларни тайёрлашда таълим жараёнидаги ривожланишларни инобатга олиш, уларнинг таълим-тарбияси, психологик вазифалар, ижодий имкониятлар, соғлом турмуш тарзини шакллантириш, таълим-тарбия мақсадларини аниқ кўрсатиш, таълим муассасаси миссиясини шакллантириш, турли ижтимоий институтлар билан мактаб ҳамкорлиги;

- *психологик қулай муҳитнинг қай даражада эканлиги, ўқитувчи-ўқувчи муносабатидаги ўзаро ҳурмат, низоларсиз муносабатлар, жамоада самимийлик ва оптимизм, таълим жараёнининг алоҳида иштирокчиларига замонавий психологик кўмак бериш.*

- *персонал қиёфаси* – бу малакалилик, шахсий самарадорлик, ташқи кўриниш, ходимнинг бошқарув, ижтимоий ва педагогик компитентлилиги.

- *таълим муассасаси стили, мактабнинг маънавий ташкилий фаолият самарадорлиги, болалар ва ёшлар уюшмаларининг мавжудлиги ва фаолияти, мактабнинг ташқи қиёфаси, анъаналари, таълим жараёни иштирокчиларининг ўзаро ҳамкорлик кўриниши;*

- *ташқи атрибутлар* – мактаб формаси, мактаб нашри (газетаси), мактабнинг шахсий интернет сайти, мактаб рамзини ўйлаб топиш.

Юқоридаги фикрлардан келиб чиқиб, бугун мамлакатимизда фаолият олиб бораётган умумтаълим мактабларини қиёслаб таҳлил қилиб кўрамиз.

Уларни қуйидагича ажратиш мумкин, давлат умумтаълим мактаблари, хусусий мактаблар, ихтисослаштирилган давлат умумтаълим мактаблари каби. Буларнинг барчаси учун тенг имкониятлар яратилган, фақатгина ўз фаолиятини маҳорат билан ташкил қилиш ва олиб бориш самарадорлигига эришиш вазифасини англаб етиш лозим. Аслида таълим фаолиятини ташкил қилувчилар, мактаб раҳбарияти, педагогик жамоа ва албатта ўқувчиларнинг мактабдаги ва мактабдан ташқари фаолиятини тўғри ташкил қилиш, уларнинг фаолият ваколатларини кенгайтириш, эркин изланиш ва ижодкорлик муҳитини яратиш, моддий таъминот ва инвестицион фаолиятни рағбатлантириш ишларини ривожлантириш жуда муҳимдир.

Ҳукуматимиз томонидан халқ таълими соҳасида қабул қилинаётган қарор ва фармонларда замонавий мактаблар фаолиятини йўлга қўйиш бўйича кенг имкониятлар яратилиши билан бирга уларни қўллаб-қувватлаш бўйича тегишли чора-тадбирлар ҳам олиб борилмоқда. Шундай экан, умумтаълим мактаблари ҳам жамиятда ўз имижини яратиш билан мактаб фаолияти самарадорлигини янада оширишга эришади.

Маълумки, жамиятда қай бир соҳа бўлмасин, унинг барқарор ривожланишида шу соҳада фаолият юритаётган тегишли ташкилотларнинг жамиятдаги фаол роли ва жамият ривожига ҳиссаси катта аҳамиятга эга. Шу асосда умумтаълим мактабларининг мамлакат таянч бўғини сифатида юзага чиқиши айни муддаодир. Асоски, Ўзбекистон аҳолисининг олтимиш фоиздан ортиғини ташкил қилаётган ўқувчи-ёшларимизни ҳар тамонлама қўллаб-қувватлашда, уларда фаол фуқаролик позициясини шакллантиришда, ижтимоий-сиёсий жараёнларнинг фаол иштирокчисига айланишларида умумтаълим мактабларининг жамоатчилик билан кенг ҳамкорлигини ривожлантириш, умумтаълим муассасалари нафақат таълим-тарбия берувчи маскан, балки, ижтимоий институт сифатида<sup>4</sup> ҳам фаолият олиб боришини инобатга олмоқ лозим. Ижтимоий ва сиёсий позицияга эга бўлиш, ўз-ўзини

---

<sup>4</sup>Ш.Курбонов, Э.Сейтхалилов “Таълим сифатини бошқариш” Т.: 2006

мустақил бошқариш механизмларини кенгайтириш, бугунги шиддат билан ўзгариб ва ривожланиб бораётган жараёнларга лаббай деб жавоб бера олишда муассасанинг жамиятдаги имижини шакллантириш муҳим вазифадир. Ҳар бир муассаса, ташкилотнинг имижини унинг ваколат ва функционал вазифаларидан келиб чиқиб яратилади ва шу тариқа таъсир ва ҳамкорлик доираси кенгая боради.

Аслини олганда ҳам ҳеч бир муассаса, айниқса, умумтаълим муассасаси яқка холдаги фаолияти билан тараққий эта олмайди. Унинг фаолиятида тегишли жамоатчилик институт ва гуруҳлари (фуқаролик жамияти институтлари, ота-оналар, кузатув кенгашлари, ўз-ўзини бошқариш органлари ва б.) билан ҳамкорлик орқали ривожланиши тизимдаги муаммоларни комплекс равишда бартараф этишга ёрдам беради.

Мутахассислар фикрича, ҳозирги даврда ишбилармонлик ва сиёсий фаолият билан шуғулланаётган кишилар учун имиж яратиш заруратга айланиб қолди. Жамиятда ҳар бир ташкилот имижини яратиш мақсадга мувофиқ эканлигини барча мутахассислар эътироф этишади.

Юқоридаги фикрлардан хулоса чиқариш мумкинки, умумтаълим муассасалари бошқарувида муассаса имижини шакллантириш ва ривожлантира бориш зарурий масала эканлигидан далолат беради.

### Адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 5 сентябрдаги “Халқ таълимини бошқариш тизимини такомиллаштириш бўйича кўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги 5538-сон Фармони.
2. И.А. Хоменко. Имидж школы: механизмы и формирования и способы построения.
3. Ш.Қурбонов, Э.Сейтхалилов “Таълим сифатини бошқариш” Т.: 2006.